

Чен Наталія Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри декоративно-прикладного мистецтва і графіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, м. Харків, Україна, e-mail: nataliya_chen@ukr.net

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН УРОКІВ МИСТЕЦТВА В 10–11 КЛАСАХ

До підручника: Назаренко Н.В., Чен Н.В., Севастьянова Д.О. Мистецтво. 10–11 класи. – Харків : Оберіг. – 2018. – 272 с.

№ з/п	Дата	Зміст уроку	К-сть годин	Орієнтовні творчі завдання
1		Вступ. Поняття «образу світу», «Духовна культура», «Художній образ», «Художня картина світу», «Традиція». Основні форми духовної культури.	1	
ТЕМА 1. Мистецтво африканського культурного регіону				
1		«Мистецтво африканського культурного регіону». Характерні особливості мистецтва африканського культурного регіону. Релігійна основа мистецтва африканських народів.	2	
2		«Музика африканського культурного регіону». Етнічна і сучасна музика африканських народів. Етнічні пласти африканського музичного мистецтва: музика <i>Північної Африки</i> (берберо-арабська музична культура); музика народів, які живуть <i>на південь від Сахари</i> і музична культура <i>Тропічної Африки</i> (музична культура бушмено-готтентотського, ефіопо-сомалійського, східноафриканського, центральноафриканського та інших народів). Загальні характерні риси музичних стилів Африки. Традиційні музичні інструменти. «Мистецтво танцю в африканській культурі». Особливості африканських танців. Їхній вплив на сучасну індійську, американську та європейську хореографію.	1	Бажано подивитися і послухати (за вибором учителя) відеокліпи: Yaki-Da Pride of Africa , Cesaria Evora «Besame Mucho» (Consuelo Vélasquez). Dr. Alban and Leïla K «Hello Afrika». Бажано подивитися і послухати (за вибором учителя) відеокліпи: Candombe by Daniela Pucci & Luis Bianchi; Tango Negro Lara Fabian & Antonio Banderas «Маладе» (Я хвора тобою) – Lara Fabian – «Je suis malade». Театральний вечір на тему: «Мистецтво танцю народів Африки».
3		«Особливості мистецтва архітектури народів Африки». Етнічна архітектура Африки. Види будівель та матеріали для будівництва. Архітектура Єгипту, Туніс – найбільш контрастний культурний регіон Північної Африки та його архітектура. Архітектурні перлини Малі.	1	Приклади тем для мистецьких проєктів: «Особливості культової архітектури країн африканського культурного регіону».
4		«Образотворче мистецтво країн Африки» Живопис Африки. Наскельні малюнки і петрогліфи. Роботи сучасних африканських художників. Декоративно-ужиткове мистецтво Африки. Магрибське, або мавританське мистецтво. Мистецтво скульптури країн африканського культурного регіону. Маски народів африканського культурного регіону.	1	Приклади тем для мистецьких проєктів: «Відображення світогляду і світовідчуття народів країн Африки в декоративно-ужитковому мистецтві».

№ з/п	Дата	Зміст уроку	К-сть годин	Орієнтовні творчі завдання
ТЕМА 2. Мистецтво американського культурного регіону				
1		«Мистецтво американського культурного регіону». Своєрідність різних видів мистецтва американського культурного регіону.	1	
2		«Музичне мистецтво США. Національна музика США». Різноманітні види і форми афроамериканської музичної культури. Формування та розвиток блюзу і джазу. Легенди блюзу. Легенди джазу. Співаки, які увійшли в історію музичного мистецтва світу.	1	Бажано подивитися і послухати (за вибором учителя) відеокліпи та музику: Robert Johnson «Crossroad Blues»; «Modern Blues Band» – «Тайна (Блюз опадаючого листя)». Louis Armstrong & Bessie Smith «Cold In Hand Blues», 1925) Jazz Legend. Bessie Smith «Taint Nobodys Business If I Do».
3		«Кінематограф США. Основні жанри». Відображення американських цінностей у кінопродукції США. Жанри американського кіно та їх особливості. Причини успіху голлівудського кінематографа.	1	Міні-диспут. Чи вважаєте ви, що кінематограф США є ідеологічним знаряддям, символом сучасної Америки і засобом формування іміджу цієї країни на світовій арені?
4		«Образотворче мистецтво американського культурного регіону». Особливості живопису США. Портретний жанр в американському живопису. Пейзажний жанр в американському живопису. Стил і напрями американського живопису. Скульптура американського культурного регіону.	1	Приклади тем для мистецьких проєктів: «Відображення світогляду і світовідчуття народів країн Африки в декоративно-ужитковому мистецтві».
5		«Мистецтво архітектури». Архітектурні символи Сполучених Штатів Америки.	1	
ТЕМА 3. Мистецтво латиноамериканського культурного регіону				
1		«Специфіка розвитку латиноамериканського культурного регіону». Дві історичні площини розвитку культури Латинської Америки: доколумбова доба та період європейської колонізації.	1	
2		«Мистецтво доколумбової доби». Мистецтво ольмеків. Мистецтво майя. Мистецтво інків.	1	
3		«Латиноамериканські музика і танці». Незвичайні музичні інструменти Латинської Америки. Співаки і композитори Латинської Америки. Латиноамериканські танці. Бразильський карнавал.	1	Бажано подивитися і послухати (за вибором учителя) відеокліпи з латиноамериканською музикою; Латиноамериканська гітара. «Аргентинське танго» А. Вільольдо, «Самба» Х. Сарате, «Мілонго» Х. Кардосо.
4		«Перлини різних видів мистецтв латино-американського регіону». Архітектура Латинської Америки. Скульптура. Живопис.	1	Приклади тем для мистецьких проєктів: «Роль мистецтва країн латиноамериканського культурного регіону в формуванні світогляду і світовідчуття населення Латинської Америки».
5		Узагальнюючий урок.	1	Фотовиставка на тему: «Латинська Америка очима сучасників». Виставка творчих робіт на тему: «Витоки мистецтва архітектури латиноамериканського культурного регіону».

№ з/п	Дата	Зміст уроку	К-сть годин	Орієнтовні творчі завдання
ТЕМА 4. Мистецтво індійського культурного регіону				
1		«Індійський культурний регіон. Специфіка розвитку культури». Культурні традиції індійського регіону (Індія, М'янма (Бірма), Цейлон, Малайя, Непал, Бангладеш, Шрі-Ланка, Пакистан).	1	
2		«Культова (храмова) архітектура Індії». Основні архітектурні стилі Індії (саме в храмовій архітектурі): стиль Нагара, або північний стиль; дравідський стиль, або південний стиль Дравіди; гібридний стиль.	1	Приклади тем для мистецького проекту: «Характерні риси храмової архітектури Індії».
3		«Види і жанри мистецтва живопису Індії». Різні стилі й види мистецтва живопису Індії, живопис у стилі Мадхубані, спеціальний розпис на тканині патачітра, живопис Танджор, стиль кангра тощо. Видатні художники Індії.	1	Творча робота на тему: «Яким я бачу мистецтво Індії».
4		«Музичне мистецтво Індії». Музичне мистецтво Індії, сучасна індійська музика, її основні напрями (народна музика, популярна сучасна музика, музика кіномистецтва). Національні музичні інструменти.	1	Прослухати: Anoushka Shankar – Indian Classical Raga. Раві Шанкар Raag Khamaj. Гімн Індії «Душа народу» і гімн Бангладеш «Моя золота Бенгалія». Раві Шанкар Raag Khamaj. Рага Бхайраві – флейта, табла, ситар.
5		«Індійський танець». Індійські танці, їх види (класичні та напівкласичні, народні та естрадні).	1	Приклади тем для мистецького проекту: «Роль мистецтва танцю в культурі індійського народу».
6		«Кіномистецтво Індії». Особливості індійського кіно, його актори та кращі фільми. Індійська «фабрика мрій» – Боллівуд.	1	Бажано подивитися і послухати (за вибором учителя) відеокліпи: пісня із фільму «Волоцюга» Радж Капура. Dum Bhar Jo Udhar – Raj Kapoor – Nargis – Awaara – Mukesh – Lata Mangeshkar – Evergreen Hindi Songs.
ТЕМА 5. Мистецтво далекосхідного культурного регіону				
1		«Мистецтво Далекого Сходу». Види мистецтва та художні явища – «візитівки» далекосхідного культурного регіону (Китай, Японія, Північна і Південна Корея, Монголія, В'єтнам, Лаос, Таїланд), їх релігія, традиції і звичаї.	1	
2		«Характерні риси храмової архітектури Китаю та Японії». Особливості храмової архітектури Китаю та Японії, її основні будівельні прийоми, перлини храмової архітектури далекосхідного регіону.	1	
3		«Мистецтво скульптури в храмах Китаю та Японії». Мистецтво скульптури в храмах Китаю та Японії. Особливості мистецтва скульптури різних країн цього культурного регіону. Скульптура далекосхідного культурного регіону, її характерні особливості (художньо-мовні, образні).	1	Приклади тем для мистецьких проєктів: «Роль мистецтва у формуванні особистості у країнах далекосхідного культурного регіону». «Характерні риси, життєві цінності і пріоритети населення країн далекосхідного культурного регіону, які відображені в мистецтві». Створення власних картин-символів за традиціями китайського живопису.
4		«Образотворче мистецтво Китаю та Японії». Естетичний феномен китайського живопису, традиційний китайський живопис гошуа. Унікальні особливості японського живопису, видатні художники Японії. Особливості мистецтва різних країн цього культурного регіону. Твори різних видів мистецтва далекосхідного культурного регіону, їх характерні особливості (художньо-мовні, образні).	1	

№ з/п	Дата	Зміст уроку	К-сть годин	Орієнтовні творчі завдання
5		«Театральне мистецтво Китаю і Японії». Китайська опера та класична пекінська опера, японський театр (театр Но і театр Кабукі), їх особливості і відмінності від інших театрів світу.	1	Приклади тем для мистецьких проектів: «Роль театрального мистецтва країн далекосхідного культурного регіону у формуванні світогляду і світовідчуття».
6		«Ландшафтна культура Японії. Філософія ікебани». Принципи побудови садового простору Японії, Казковий парк сад Санкей-ен у Йокогамі, Токійський великий парк Сіндзюку-гоен.	1	
7		«Традиційне чаювання в Китаї. Чайна церемонія Японії». Мистецтво приготування чаю у Китаї (гунфу ча), порівняння його з чайною церемонією Японії.	1	Театральний вечір на тему: «Мистецтво чаювання».
ТЕМА 6. Мистецтво арабо-мусульманського культурного регіону				
1		«Передумови формування арабо-мусульманського культурного регіону. Специфіка розвитку культури». Характерні риси й особливості культури арабо-мусульманського регіону, вплив ісламу на розвиток цієї культури. Поняття «каліграфія» і «орнамент» як основа художньої творчості мусульман.	1	
2		«Арабо-мусульманська культова архітектура». Особливості культової архітектури арабо-мусульманського культурного регіону. Типи мечетей: арабська, іранська і турецька. Видатні пам'ятники арабо-мусульманської культової архітектури.	1	Приклади тем для мистецького проекту: «Характерні риси культової архітектури арабо-мусульманського регіону».
3		«Книжкова мініатюра». Художня каліграфія і мініатюрний живопис. Головні школи мініатюри – арабська (або арабо-мезопотамська, багдадська) та іранська.	1	Творче завдання: створити ілюстрацію до улюбленого твору в стилі багдадської мініатюри.
4-5		«Декоративно-ужиткове мистецтво Близького Сходу». Орнаментальні композиції – арабеска в декоративному мистецтві Близького Сходу. Іранське килимарство. Турецьке гончарне мистецтво. Дамаські тканини.	1	Виставка творчих робіт на тему: «Якими я бачу мистецтво народів Близького і Середнього Сходу» (на прикладі виробів декоративно-ужиткового мистецтва).
6		«Традиційна музика в культурі ісламу». Музичні традиції народів Близького і Середнього Сходу – арабів, персів і тюркських народів. Характерні риси класичної ісламської музики. Традиційні музичні інструменти.	1	Бажано подивитися і послухати (за вибором учителя) відеокліпи та музику: Найкраща Східна музика I Best Relaxing. Арабська музика. Dreaming of Arabia: Oriental Lounge Music. ACM [Арабська клубна музика].
7		Узагальнюючий урок.	1	Приклади тем для мистецького проекту: «Культура народів Близького і Середнього Сходу».
ТЕМА 7. «Мистецтво європейського культурного регіону»				
1		«Особливості мистецтва європейського культурного регіону». Поняття «стиль епохи», «національний стиль», «індивідуальний стиль». Основні європейські художні стилі в мистецтві.	1	
2-3		«Характерні риси художніх стилів Європи в різних видах мистецтва». Архітектура європейського культурного регіону. Живопис європейського культурного регіону. Скульптура.	2	Міні диспут. Чи впливають історичний розвиток суспільства, події, які відбуваються в певний історичний період, поява нових ідей у філософії, науці на погляди художників, скульпторів, музикантів, які жили і творили в різних країнах європейського культурного регіону саме в цей період?
4		«Характерні риси художніх стилів Європи у різних видах мистецтва». Музичне мистецтво. Видатні музиканти та їхні кращі твори.		

№ з/п	Дата	Зміст уроку	К-сть годин	Орієнтовні творчі завдання
5		Узагальнюючий урок.	1	Приклади тем для мистецького проекту: «Роль музики в суспільному і особистому житті людини», «Вплив мистецтва європейського культурного регіону на розвиток особистості».
ТЕМА 8. Мистецтво європейського культурного регіону. Україна				
1		«Передумови формування особливостей регіону. Специфіка розвитку культури». Поняття «етнос». Етнічний склад населення України. Етнічні регіони України.	1	
2		«Полісся». Склад історико-географічного поліського регіону. Особливості народної архітектури Полісся. Архітектурні пам'ятки.	1	
3		«Полісся». Декоративно-ужиткове мистецтво Полісся. Ткацтво. Вишивка. Гутництво. Кераміка, гончарство. Писанкарство. Народний одяг.	1	
4		«Полісся». Музичне мистецтво. Народні інструменти й інструментальна музика. Видатні постаті Полісся. Художники і композитори поліського регіону.	1	Творча майстерня. Використовуючи різні джерела інформації, ознайомитись з історією писанки та обрядами, пов'язаними з нею, знайти інформацію «Цікаві факти про писанку». Створити альбом писанкових мотивів Полісся.
5		«Поділля». Склад історико-географічного подільського регіону. Особливості народної архітектури Поділля. Архітектурні пам'ятки.	1	
6		«Поділля». Декоративно-ужиткове мистецтво. Вишивка. Кераміка, гончарство. Килимарство. Писанкарство. Народний одяг.	1	
7		«Поділля». Народне музичне мистецтво Поділля: народний спів (балади родинно-побутової тематики), жартівливі й танцювальні пісні. Видатні постаті Поділля. Художники, архітектори і композитори регіону.	1	Приклади тем для мистецького проекту: «В. Городецький і Україна», «Архітектурні шедеври В. Городецького за межами України». «Таємниці Будинку з химерами».
8		«Наддніпрянина (Подніпров'я)». Склад історико-географічного наддніпрянського регіону. Особливості народної архітектури Наддніпрянщини. Архітектурні пам'ятки Наддніпрянщини.	1	Творча майстерня Використовуючи різні джерела інформації, ознайомитись з історією будівництва Андріївської церкви, легендами, що з нею пов'язані.
9		«Наддніпрянина (Подніпров'я)». Декоративно-ужиткове мистецтво Наддніпрянщини. Вишивка. Кераміка, гончарство. Петриківський розпис. Писанкарство. Народний одяг.	1	
10		«Наддніпрянина (Подніпров'я)». Музичне мистецтво Наддніпрянщини.	1	Бажано подивитися і послухати (за вибором учителя) відеоролики: Цикл зимових пісень Наддніпрянщини. Народна пісня з Наддніпрянщини. Мікс: «Ой за гаєм, гаєм зелененьким». Ukrainian folk song. «Ой журавко, журавко», Уляна Кот.

№ з/п	Дата	Зміст уроку	К-сть годин	Орієнтовні творчі завдання
11		«Наддніпрянщина (Подніпров'я)». Видатні постаті Наддніпрянщини. Художники і композитори регіону.	1	
12		«Волинь, Галичина та Опілля». Склад історико-географічних регіонів. Особливості народної архітектури регіонів. Архітектурні пам'ятки регіонів.	1	Приклади тем для мистецького проекту: «Золота підкова Львівщини».
13		«Волинь, Галичина та Опілля». Декоративно-ужиткове мистецтво. Вишивка. Кераміка, гончарство. Писанка. Народний одяг.	1	Творча майстерня. Використовуючи різні джерела інформації, ознайомитись із творчістю майстрів Волині, Галичини та Опілля. Зробити ескізи писанок цього краю.
14		«Волинь, Галичина та Опілля». Музичне мистецтво Волині, Галичини та Опілля. Розвиток дзвонарського мистецтва. Видатні постаті Волині, Галичини та Опілля. Художники, скульптори і композитори регіону.	1	
15		«Бойківщина, Гуцульщина, Буковина, Покуття» Склад історико-географічних регіонів. Особливості народної архітектури регіонів. Архітектурні пам'ятки регіонів.	1	
16		«Бойківщина, Гуцульщина, Буковина, Покуття». Декоративно-ужиткове мистецтво Бойківщини, Гуцульщини, Буковини, Покуття. Вишивка. Ткацтво. Обробка деревини. Кераміка, гончарство. Художнє ливарництво. Іграшки з сиру. Писанка. Народний одяг.	1	Підготувати доповідь «Косівська кераміка». Зробити замальовки керамічних виробів або орнаментів Косівщини, гуцульських, бойківських, покутських або буковинських вишивок, які сподобались.
17		«Бойківщина, Гуцульщина, Буковина, Покуття». Музичне мистецтво Бойківщини, Гуцульщини, Буковини, Покуття. Народні інструменти.	1	
18		«Бойківщина, Гуцульщина, Буковина, Покуття». Видатні постаті Бойківщини, Гуцульщини, Буковини, Покуття. Художники, майстри декоративно-прикладного мистецтва, співаки і композитори регіону.	1	Робота в групах. Ознайомившись із роботами Михайла Біласа, створити аплікацію, присвячену народним святкам «Різдво», «Великдень», «Свято Івана Купала», «Свят-вечір» тощо.
19		«Лемківщина, Закарпаття». Склад історико-географічних регіонів. Особливості народної архітектури регіонів. Архітектурні пам'ятки регіонів.	1	Творче завдання. Підготувати доповідь «Легенди та таємниці замку Паланок», «Ужгородський замок».
20		«Лемківщина, Закарпаття». Декоративно-ужиткове мистецтво Лемківщини та Закарпаття. Вишивка. Килимарство. Кераміка, гончарство. Писанка. Народний одяг.	1	
21		«Лемківщина, Закарпаття». Видатні постаті Лемківщини та Закарпаття. Художники і композитори регіону.	1	
22		«Полтавщина та Слобожанщина». Склад історико-географічних регіонів. Особливості народної архітектури регіонів. Архітектурні пам'ятки регіонів.	1	
23		«Полтавщина та Слобожанщина». Декоративно-ужиткове мистецтво Полтавщини та Слобожанщини. Вишивка. Ткацтво. Кераміка, гончарство. Писанка. Народний одяг.		Творча майстерня Створити альбом «Полтавська вишивка», «Решетилівський килим», «Жіночі прикраси Полтавщини та Слобожанщини».

№ з/п	Дата	Зміст уроку	К-сть годин	Орієнтовні творчі завдання
24		«Полтавщина та Слобожанщина». Музичне мистецтво Полтавщини та Слобожанщини. Народні інструменти. Кобзарі і лірники.	1	
25		«Полтавщина та Слобожанщина». Видатні постаті Полтавщини та Слобожанщини. Художники, скульптори і композитори регіону.	1	Робота в групах. Підготуйте доповідь та презентацію «Життя і творчий шлях І. Рєпіна» або усний тематичний журнал «Харківські художники – В. Єрмілов, М. Дерегус, З. Серебрякова, Д. Безперчий», «Українські кобзарі – носії життєвої мудрості».
26		«Таврія, Приазов'я, Одещина, Буджак і Крим». Склад історико-географічних регіонів. Особливості народної архітектури регіонів. Архітектурні пам'ятки регіонів.	1	Робота в групах. Підготувати доповідь та презентацію «Чуфут-Кале – середньовічне місто-фортеця».
27		«Таврія, Приазов'я, Одещина, Буджак і Крим». Декоративно-ужиткове мистецтво Таврії, Приазов'я, Одещини, Буджаку й Криму. Вишивка. Ткацтво. Кераміка, гончарство. Писанка. Народний одяг.	1	Робота в групах. Підготувати усний тематичний журнал «Культура кримсько-татарського народу», «Український костюм Півдня України».
29		«Таврія, Приазов'я, Одещина, Буджак і Крим». Музичне мистецтво Таврії, Приазов'я, Одещини, Буджаку й Криму.	1	
29		«Таврія, Приазов'я, Одещина, Буджак і Крим». Видатні постаті Таврії, Приазов'я, Одещини, Буджаку й Криму. Художники, скульптори і композитори регіону.	1	
30		Узагальнюючий урок	1	

ВИВЧЕННЯ МИСТЕЦТВА В ОСНОВНІЙ І СТАРШІЙ ШКОЛІ У 2018/2019 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

(Закінчення. Початок статті див. на с. 27)

Серед запропонованих модулів: спів (сольний, ансамблевий, хоровий), музичний інструмент (бандура, гітара, баян тощо, ансамбль, оркестр); графіка, комп'ютерна графіка, живопис, скульптура, декоративно-прикладне мистецтво, основи дизайну; хореографія (класична, народна, бальна, сучасна – за вибором); театральне мистецтво; фотомистецтво; мистецтво кіно, мистецтво театру і кіно (проектна діяльність); мистецтво рідного краю. Звертаємо увагу, що упродовж навчання в старшій школі (10–11 класи) учні можуть опанувати зміст декількох модулів. Мінімальний час навчання за одним модулем – 1 семестр.

Запропонований програмою зміст та очікувані результати дають можливість учителю самостійно складати детальний календарно-тематичний план з урахуванням вимог навчальної програми (модуля) та обраної тривалості реалізації модуля (1, 2, 3, 4 семестри), його художньо-змістове і практичне наповнення; обирати найбільш ефективні форми організації навчального проце-

су, технології та методики для формування умінь з обраного виду мистецької діяльності.

Система оцінювання результатів навчання в освітній галузі «Мистецтво» ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня (учениці). Оцінюється не рівень недоліків і прорахунків, а рівень прогресу особистісних досягнень. Тому критерієм перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти є динаміка особистісного розвитку учня (учениці) та його (її) ставлення до опанування предмета. Безперечно, певну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, вокальні дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які можуть впливати на освітні результати учнів. Проте для створення об'єктивності системи оцінювання, перевірка має інтегрувати з одного боку досягнення учнів у різних видах діяльності, з іншого – їхнє ставлення до предмета, активність та ініціативність, що дасть можливість ефективніше відслідкувати особистісне зростання учня (учениці),

оцінити його (її) роботу в освітній діяльності й саморозвитку. Саме тому індивідуальний і диференційований підходи до оцінювання мають надзвичайно важливе значення.

До основних видів оцінювання належать: поточне, тематичне й підсумкове (семестрове і річне). Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів, художньо-творчого самовираження є самооцінка та оцінювання результатів спільної діяльності за попередньо визначеними критеріями, які мають бути збалансованими між собою.

Навчальна та методична література з предметів художньо-естетичного циклу зазначена в Переліках навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, що розміщені на офіційному сайті МОН. Учителям під час підготовки до уроків радимо використовувати періодичні фахові видання, зокрема науково-методичний журнал «Мистецтво та освіта», газету «Шкільний світ» та ін.